

EUROPA ȘI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCĂRII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

GEOCLIMA ȘI ISTORIA

La sfârșitul anului 1971, J. C. Drăgan încheia primul volum al ciclului său autobiografic intitulat *Prin Europa*. Începuse al doilea volum la Veneția, continuându-l la Milano (unde cutreiera anticării și strângea documente istorice, hărți și obiecte evocatoare), iar apoi la Madesimo, în Munții Alpi. Aici, în cadrul magnific al naturii, cu cascade zgomotoase, cu piscuri amețitoare de peste trei mii de metri, cu zăpezi abundente care făceau ca drumurile sculptate de ghețari să devină greu accesibile, nimic nu părea mai potrivit decât meditațiile și convorbirile privitoare la raporturile dintre climă și istorie.

O primă schemă a *calendarului heliometric precesional* se afla prinsă în pioaneze deasupra mesei de lucru. Pe atunci istoricul și literatul aveau prioritate, iar consultarea tratatelor de astronomie, geofizică, geografie mi s-a părut a fi doar o tehnică folosită pentru o mai judicioasă încadrare în timp și spațiu a evenimentelor. Ulterior, J. C. Drăgan a găsit cu cale să expună teoriile sale cu privire la mișcarea precesională în cadrul Institutului de Speologie din București. Am asistat la această reuniune și am văzut specialiștii în mare dilemă. Mișcarea precesională cu efectele ei asupra civilizației umane interesa pe filosofi și scriitori (chiar Sadoveanu avea o referință la precesiune în cuprinsul unei narațiuni), dar literatura științifică era insuficientă și lacunară în acest sector. J. C. Drăgan a reluat tema în volumul *Noi Tracii* și a făcut o comunicare la cel de al II-lea Congres de Tracologie, în 1976. Tot atunci s-a referit la acest subiect și prof. univ. Ștefan Airinei, într-o expunere paralelă.

Colaboarea lui J. C. Drăgan cu Șt. Airinei a început să se afirme cu prilejul unui congres de istoria științelor, iar în volumul omagial închinat lui Octav Onicescu (Nagard, 1983), cei doi autori au adus noi contribuții la descrierea calendarului heliotermic și au anunțat apariția unei cărți consacrate paleoclimii și cliimei terestre, cu speciale referiri la relația dintre om și climă.

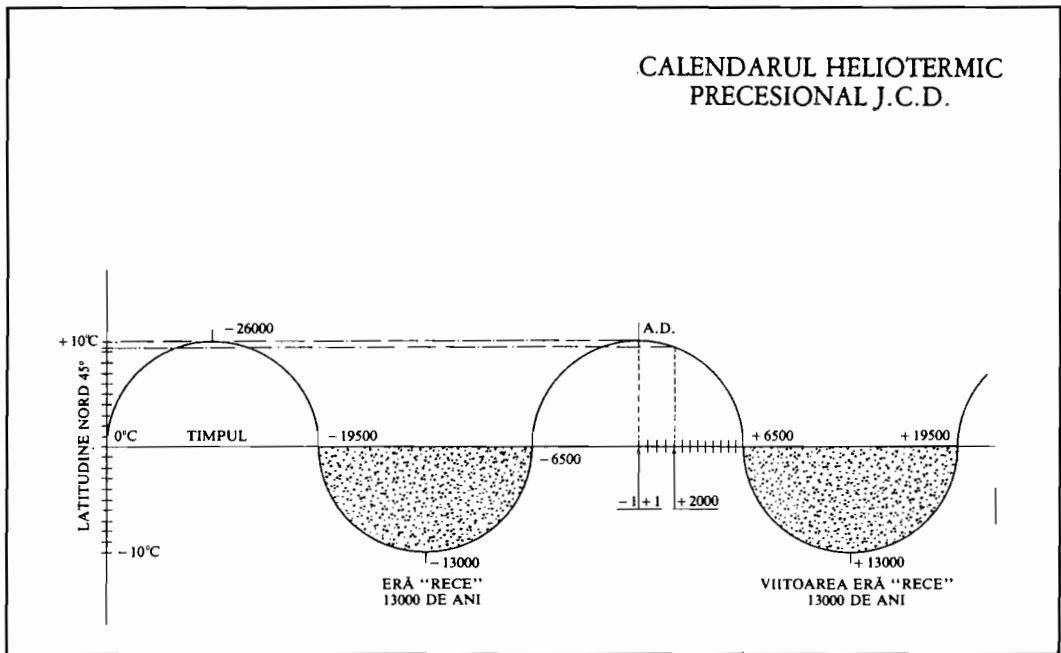
Volumul intitulat *Geoclima și Istoria*, în curs de apariție, reprezintă rodul a peste un deceniu de intense studii și cercetări, deoarece autorii și-au propus să înfățișeze contribuțiile din ultimul timp aduse de științele naturii în corelație cu științele sociale. Cele cinci părți ale cărții înfățișează Pământul ca obiect cosmic, învelișurile lui exterioare și clima, teorii, tehnici și modelări ale schimbării cliimei, precum și, în special, interacțiunea dintre climă și istorie. Textul reprezintă un tablou al cunoștințelor existente cu privire la poziția Pământului în Sistemul Solar, ceea ce a influențat formarea, variabilitatea cliimei terestre, evoluția climatului în strânsă relație cu evoluția geologică a planetei. Paralel cu evoluția geologică s-a dezvoltat atmosfera și Oceanul Planetar. Interpretarea fondului imens de informații, directe și indirecte, cu privire la paleoclimă, arată că clima este un produs complex al schimbătoarelor mecanisme fizice ce au loc între Soare și Pământ, între atmosferă și ocean, atmosferă și ocean-uscă (climate în prezent, trecut și viitor, reconstituirea climatelor vechi, variațiile climatice și modelarea lor, interacții climă - istorie).

Apariția, evoluția și istoria omului au fost condiționate de doi factori rivali: cel astronomic și cel climatic. Încă din copilăria umanității, omul și-a dat seama că factorul climă este dependent, în cea mai mare măsură, de factorul astronomic. De aici, interesul pentru descifrarea și cunoașterea cerului, cu sori și planete. De aici, observațiile privitoare la activitatea Soarelui, care, prin poziția sa față de Pământ, determină ziua și noaptea, anotimpurile și anii, ani care nu sunt asemănători unii cu alții în privința luminii, căldurii și frigului. Desfășurată pe milenii, mișcarea planetară a determinat perioade lungi, de ordinul zecilor și sutelor de mii de ani (în cadrul galactic, în cel al sistemului solar, al tripletei Soare-Pământ-Lună), așa cum a determinat mișcări fluctuante scurte de ordinul orelor, zilelor etc.

Precesiunea, o mișcare imperfect cunoscută, datorită complexității sale, face ca obiectul principal al lucrării, clima Pământului, să prezinte elemente greu de descifrat și, ca urmare, lacunar cunoscute. Succesele climatologiei din ultimul secol (bazate pe observații instrumentale mai ales) sunt enorme. În evoluția civilizațiilor umane, clima a jucat un rol determinant și a fost urmărită pe termene tot mai lungi. Una din contribuțiile spectaculare ale climatologiei instrumentale se referă la descoperirea proceselor ce duc la transformarea energiei solare pe suprafața terestră, procese care interesează numeroase domenii: hidrologia, oceanografia, geografia fizică ș.a. De asemenea, intervenția factorilor energetici în procesele biologice, în bioclimatologie, explică numeroase evenimente și accidente din istoria umanității.

Autorii consideră climatul ca unul din principalii factori de condiționare a activității umane, în special pentru producerea hranei și energiei (de

pildă, efectele precipitației anuale asupra vegetației, resursele de apă, transport, gaze și aerosoli). Între ciclurile de producție și sistemele de energie există o neconținută interferență și volumul *Geoclima și Istoria* se referă la efectele gazelor și aerosolilor asupra ciclurilor bio-geo-chimice ale atmosferei, hidrosferei, suprafeței uscatului și biosferei. Mărturiile schimbărilor climatelor din trecutul imediat sunt deduse din izvoare istorice și, în toate cazurile, scot în relief elemente ale impactului vremii și climatului asupra vieții umane. Sunt cunoscute numeroase relatări cu privire la fluctuația vremii asupra recoltelor și, implicit, asupra activității economice și sociale, așa încât standardul de viață prezent și viitor al umanității este cel pe care îl organizează însuși omul, printr-un continuu efort de cunoaștere.

După știința noastră, volumul *Geoclima și Istoria* este una din primele încercări (dacă nu chiar prima) care cuprinde - alături de datele fundamentale ale climatologiei - datele de bază ale paleoclimatologiei, cu raportarea metodelor, tehnicilor experimentale, modelărilor etc. la analizele evenimentelor climatice trecute, actuale și viitoare. Cuprinsul volumului, privit numai din acest punct de vedere, reprezintă un ghid necesar oricărui om de cultură care dorește să se introducă în domeniul vast al climei terestre, inclusiv al condiționărilor impuse de climat asupra vieții omului.

Numeroase capitole ale cărții au explicații universale și se situează în câmpul ciberneticii, într-o disciplină pe care am putea s-o denumim «climato-cibernetica»

I. VEVERCA

DIALOGUL IDEILOR
CU PROF. DR. IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN

CONVORBIRI NETERMINATE

- *Orice dialog cu Dumneavoastră, Stimate Domnule Profesor Iosif Constantin Drăgan, are un ecou, ca să nu zic o finalitate care surprinde. E ca într-o dialectică a lui Heraclit, în care lucrurile, respectiv dialogul cu Dumneavoastră, s-ar aprinde și s-ar stinge «după măsură». De aceea consider că numai un dialog al ideilor poate salva orice intenție de asperitățile zilei, de nestăpânita supoziție a momentului, de «răfuiala» clipei cu acest incorigibil traco-geto-dac, care sunteți Dv. Sunteți de acord?*

- De la Platon încoace, numai cu ideile avem voie să dialogăm. Până la el a fost *empiria*, lucrurile obișnuite, dincolo de care exista modelul ideal. Eu sunt om de afaceri, dacă vreți de mari afaceri, dar văd modelul ideal al fiecărei afaceri. Acest model ideal descinde din ideea ce scânteie din orice ființă umană. Totul e să-i dăm dezlegarea. Fără această dezlegare, ideile se sting. Eu aș investi cel mai mare capital în ideile Românilor, oameni plini de inițiative și de neliniști creatoare. Noi ne vedem dinlăuntru. Dar alții, dinafară, ne văd și rămân uimiți, de câtă putere de inițiativă e în stare un român atunci când vorbește despre profesia lui, despre munca lui, despre locul și despre casa lui, ca și cum acestea ar fi unice pe pământ. Nu-i rău că vede așa. Universul mare se descoperă în universul mic al fiecăruia dintre noi. Un bigotism sec, ca să nu zic un snobism de cafeana, încearcă încă să ne considere anexe în spirit creator. Fals! Uitați-vă la lumea de azi, la ceea ce are ca zestre și veți vedea că în ea pulsează și geniul românesc prin sonicitatea lui Constantinescu, prin teoria lui Coandă, prin creația lui Brâncuși, prin filosofia stenică despre om a lui Blaga, prin

acordurile la un *tot* ale lui Enescu sau prin demersurile lui Mircea Eliade spre o istorie a religiilor.

- *Dar lăsați genericul, reveniți la Traco-Geto-Dacul Iosif Constantin Drăgan. Sunteți amenințat, mai mult decât bănuși. Nonagenarii academicieni v-au «executat» la Academie pe bandă de magnetofon. Alții, din păcate, Ardeleni de-ai mei, v-au «stopat» la Uniunea Scriitorilor. Unii s-au apucat să deruleze filmul preocupărilor Dumneavoastră traco-geto-dace și, știindu-se doar ei istorici de «profesie», v-au scos din profesia de istoric, pe motiv că grădina lor e suficientă, și ce să le mai vândă alții... idei...*

- Eu n-am devenit adept al ideii traco-geto-dace prin alții, ci prin mine. Prin ultima mea convingere, care e și testamentul meu, dacă vreți, acela că facem parte dintre popoarele vechi ale lumii și ale Europei și că suntem un popor al spațiului, adică născuți deodată *cu el și în el*, nu al timpului care a oferit unor popoare multe șanse, căci trăind în timp, au trăit și s-au aciuat, ca să zic așa, oriunde. Structura noastră, aceea nevăzută, deseori e alta. Eu, dacă n-aș veni la două luni în țară, la Lugoj, spiritual aș deveni un infirm. Dar asta-i o altă poveste.

Eu vă rog să rețineți că, personal, nonagenarii academicieni nu mă deranjează, dar e trist că nu se observă îndeajuns cum ei deranjează atunci când e vorba de cultura românească. Dovadă, o carte ultimă, pe care o am în față, și în care numele de familie românești sunt căutate pe aiurea, prin cataloagele Slavilor, uitându-se că noi eram noi, înainte de secolul al VII-lea, mai ales prin nume. Fenomenul s-a mai repetat o dată în Ardeal, când prin secolele XVIII-XIX,

Românii își numeau copiii cu nume latine (Tiberiu, Laurian, Cassiu, Laura, Longin, Augustin, Coriolan etc), ca să nu poată fi schimbate, maghiarizate. Așa că... ce să mai spun? Despre ceilalți care «stopează», prin intervenții făcute dinainte, prezența mea între istorici sau scriitori, îi înțeleg. În sensul că n-au ajuns la eul lor propriu. Alții fac o inversare. Se declară unicii posesori ai adevărului și declanșează atacuri: că exagerăm, că inventăm, că nu argumentăm suficient. Noi exagerăm, sau a exagerat acad. dr. Mihai Roller, când ne-a scos din spațiul geto-dac? E oare o «invenție» faptul că din secolul al X-lea, în Ardeal, familiile românești și satele noastre nu s-au amestecat cu noii veniți, statornicind acolo un mod de a fi? Trebuie oare să «argumentăm» că a existat în piatră cetatea Sarmizegetusa și că «pietrele ei vorbesc» și după cuceririle altora? Românul are buna cuviință și bunul simț. Dar să nu le admitem și să le contestăm toate cele de mai sus, și voi zice ca Voltaire: «dacă n-ar fi fost, poate trebuiau inventate». Dar dacă au fost, fie și doar o parte din ele, ca *istorici* să căutăm întregul din care ele s-au desprins. Restul e politică de cadre, cadre căutate să spună orice, chiar antiromânește (deși Români) despre Români. Abuzurile nu vin prin cei mulți, ci printr-un om. De ce?

- *Care s-ar putea numi «ultima Dumneavoastră acțiune românească», care să fie tot un «abuz», dar constructiv?*

- Cred că traducerea în limba engleză a *Istoriei literaturii române de la origini până azi* a lui George Călinescu. Am vrut să se vadă în universal ce înseamnă o poziție românească în istoria literaturii. Ca să mai retezăm din complexe stupide ce ne stăpânesc psihologic. Avem darul de a ne complexa, deși un Eminescu, un Hasdeu, un Iorga, un Brâncuși, un Blaga, nu se nasc oricând și nici oriunde. Am mai spus-o. Unii scriu în țară, în «Revista cultului mozaic», despre «aportul iudaismului» la cultura umanității. Foarte bine. Există acest aport. dar de la mitologia iudaică încoace nu s-au mai afirmat și alte mitologii? Tot pământul românesc e o mitologie. O mitologie sacră. Cu denumiri de locuri ce uimesc. Iar «profesioniștii» noștri râd încă de mitologia lui N. Densușianu, adică de *Dacia preistorică*, ca și cum n-ar fi permis să existe și o mitostorie. Blaga scria și de o mitosofie. Grecii o au.

Noi n-avem voie. Așa-i la noi. Așa spun consacrații în titluri luate în rate, după puterea lor de a nega. Unde e ipoteza în știință? De ce s-o abandonăm când e vorba de noi?

- *Am înțeles. Dați-mi voie să vă întreb: Când citiți Dumneavoastră? Când scrieți? Când gândiți despre toate acțiunile pe care le întreprindeți?*

- Dați-mi și mie voie să mă folosesc, ca de o glumă, de o mărturisire ce vă aparține, când vorbești de o femeie din satul Dv., care spunea că se *odihnește* mergând la târg la Șimleu. Aș zice, la fel, că citesc în navele aeriene, într-o escală de o zi la Palma sau la Atena. Scriu acolo unde-mi vin ideile. Gândesc despre toate acțiunile mele când cred definitiv în ele.

- *Apropo de Șimleu. Vă leagă ceva de acest oraș ardelean?*

- Da! Pe lângă cunoștința mai veche cu Dv, cea mai nouă cunoștință, dr. docent Ioan Pușcaș, un om al științei integrale. L-am înțeles. Îl iubesc. Aș vrea să cunosc mai mulți Români care dau o pecete proprie căutărilor lor. Străinii ar exploata mai mult asemenea cazuri. Mă gândesc și la distinsul Nicolae Panait din București, care uimește cu vindecările lui în bolile de piele, și la mulți alții. Prin Academia «Ștefan Odobleja», înființată de Fundația Europeană Drăgan în Elveția, cu 16 filiale în lume, acești oameni aparte pot fi mai bine cunoscuți și recunoscuți cu rezultatele cercetărilor lor, pe plan european și universal.

- *Care vi s-au părut evenimentele mai deosebite ale acestor ani?*

- Ridicarea monumentelor eroilor-martiri de la Ip și Tresnea, din încercatul Sălaj al anilor funești, 1940-1941.

- *Ce așteptați în devenirea timpului?*

- Să citesc în întregime cartea Dumneavoastră *Dialog cu un mare român: Iosif Constantin Drăgan* volumul I.

- *Să revenim la idei, la dialogul ideilor.*

- Da! Veți găsi acest dialog în cartea mea *Noi Tracii. Mileniul Imperial*, volumul al doilea, în curs de apariție, în care se întâlnesc zece veacuri de dănuire românească, dar și de înfruntări ale unor opinii și adversități care au minimalizat, fără justificări, devenirea istoriei noastre.

VASILE VETIȘANU

TRĂDAREA OCCIDENTULUI

Occidentului îi revine datoria de a lupta pentru libertatea și demnitatea popoarelor din Europa Răsăriteană, care au fost supuse jugului străin și cu ajutorul semnatarilor occidentali ai tratatului de la Yalta. Lui îi revine sarcina să apere libertatea și integritatea acelor țări care au făcut propriu sistemul politic al democrației occidentale. Publicăm mai jos un articol apărut în revista Carpații (An XXVIII (1985), Nr. 48, Aprilie - Iunie), semnal de alarmă în fața eventualelor urmări ale năimplinirii acestei meniri.

Există acte politice sau atitudini istorice care nu pot fi uitate. Ele rămân aninate în conștiința celor izbiți, în ciuda tuturor modificărilor sau desmințirilor ulterioare. Stăruința acestor «prezențe» trecute, care pot mișca generații și generații, vine din stratificarea unui traumatism afectiv răsfrânt în întreaga națiune. E memoria colectivă a neamurilor, ce se menține cu tenacitate în adâncul sufletului, peste ani și, adesea, peste secole.

Un astfel de act, purtător de trădare și infamie, a fost ieri abandonarea țărilor din Răsăritul Europei în ghiarele sovietice. O asemenea atitudine, purtătoare de trădare și rușine, este azi lăsarea creștinilor din Liban drept pradă fanatismului musulman. Există un paralelism al trădării occidentale între soarta Europei de Est și a Libanului creștin însângerat.

Occidentul și-a uitat și datoria politică și misiunea istorică. Trăiește în euforia unei victorii trecute de mult și-n satisfacerea crescândă a bunului trai. Tot ce-l mai interesează, se limitează la multiplicarea perioadelor de tihnă și vacanțe, revendicarea unei libertăți din ce în ce mai largă, acceptarea oricăror compromisuri, numai să nu aibă vreo răspundere care să-i tulbure starea de bucurii materiale în care înnoată.

Pentru el, tot ce se întâmplă în afara «poligonului» occidental e considerat drept consecință naturală a unei evoluții care pri-

vește numai pe cei în cauză. Uită, bineînțeles, și datoria care-i incumbă și urmările care-l pot atinge. Mulțumit de el însuși, Occidentul își spală continuu mâinile...

Umanitar, se mai trimit, pe ici, pe colea, ceva grâne, medicamente, medici etc., acolo unde Sovieticii expediază, cu predilecție, arme. Iar la masa verde a adunărilor internaționale se mai lansează câte o petiție de solidaritate sau o hârtie de protest, fără nici o valoare politică și nici un rezultat real.

Efectiv, se trimit uneori trupe, dar cu ordin expres să nu intervină, ci numai să asiste la conflict și să numere morții. În timp ce Urss, care se găsește amestecat, direct sau indirect, în toate conflictele și suferințele epocii, își poate face de cap, bombardând, trimițând trupe, ocupând țări, provocând prin interpuși hecatombe, fără ca Occidentul «înțelept» să simtă vreo revoltă lăuntrică.

De la Teheran, Yalta și Potsdam, jumătate din Europa stă răstignită în piroanele unei Rusii imperialiste, plină de revendicări și cruzimi. *Nimeni*, în acest Occident ce zbârnâie, acuză și protestează pentru cel mai neînsemnat eveniment politic privind libertatea omului în Africa sau America Latină, nu scoate o vorbă și nu ia o măsură majoră împotriva acestui imperiu al morții. De ce să-și înăcrească tihna și să se încarce de răspunderi!...

Aceeași mentalitate lipsită de curaj în ceea ce privește soarta Libanului. Hoardele

«șiite», fanatizate religios și înarmate din plin din rezervele sovietice, împoașcă moartea în rândurile unei comunități creștine și dezarmate. Gemetele și disperarea acestora ajung continuu la urechile Occidentului, tot creștin, dar *nimeni* nu aude și *nimeni* nu vrea să înțeleagă. Din toate părțile numai vorbe goale și promisiuni neîmplinite.

Acest Occident, odinioară atât de mândru și prim-săritor, a pierdut și curaj și credință. Nu mai există nimic care să-l poată mișca și mobiliza... Acolo unde ar trebui să erupă spiritul creștin, mândria cavalerescă, ideea unei noi cruciade, nu se întâlnește decât abrutizare, indiferență și lașitate.

Unde sunt marii eroi ai cruciadelor, un Godefroy de Bouillon, un Richard Inimă de Leu, un Frederic Barbă Roșie, care acum opt secole ridicau crucea pentru a combate semiluna?

Unde sunt mulțimile creștine ale Occidentului, care se adunau în oștiri dese pentru a sări în ajutorul altor creștini copleșiți de crotopirea musulmană?

Unde sunt preoții acelor vremuri apuse, care, cu toiagul călătorului și sutana împlătoșată de semnul cristic, băteau drumurile pentru a predica măreția unei lupte întru apărarea credinței și a solidarității creștine?...

Nimic, în zilele noastre, din acea vije-lioasă răbufnire de mândrie, curaj și dragoste creștină. Azi, creștinul amenințat în Liban trebuie să fugă, să se ascundă, să tacă și să piară, pentru a nu tulbura siesta nepăsătoare și prietenii politico - musulmane ale celor care, în Occidentul zis creștin, conduc destinele națiunilor...

Tristă mentalitate și înfiorătoare decadență!

E adevărat! Trăim o epocă de prăbușiri morale, de descumpăniri spirituale, de abjurări înjosoare, în care delăsarea și egoismul fac lege și bat monedă. E tragicul epocii noastre, desprinsă de dogma creștină și cuibărită în hăul nepăsării...

Acolo, însă, în Munții Libanului, Occidentul își joacă destinul.

După atâtea tergiversări și trădări politice, iată-l azi în fața mării infidelități. În Liban nu mai este vorba de supremație politică, de fracțiuni ideologice sau de influențe personale. Depășite sunt toate sub vuietul islamic...

Conflictul de dominație a devenit *război religios*.

Semiluna ridicată împotriva Crucii, reînvie un conflict milenar. Arslanii lui Mohamed și-au reluat rolul de ucigători de creștini. Cad snopi de credincioși sub tăvălugul mării rătăcirii. Și zvonul visului islamic se întinde din nou amenințător sub voci profetice de molahi și imami...

Au trecut opt veacuri de la marea epopee a «cruciadelor de credință», când Occidentul și-a luat misiunea, prin jertfă de sânge, să aperse creștinătatea. De atunci multe i-au fost păcatele. Azi, însă, prin nepăsarea cu care privește ridicarea Islamului și moartea celor de aceeași credință, își calcă în picioare misiunea și își destramă viitorul.

Lăsând pradă urei religioase pe frații întru Cristos din Munții Libanului, Occidentul a trădat alianța cu forțele divine.

Această trădare va apăsa greu în balanța marilor evenimente istorice ce vor veni, de nu va fi în stare, acest Occident binecuvântat de soartă, să tresară la chemarea disperată a crucificaților din Liban.

Mai sunt oare oameni de Stat iluminați?

Mai sunt oare preoți să îmbrace sutana zăluită de crucea jertfei?

Mai sunt oare noroade gata să înfrunte, pentru credință, puhoaiile Semilunei?

Spre deșteptarea sufletelor occidentale și iertarea atâtor nestatornicii, se resimte nevoia unei noi cruciade, pornită din Apus...

Fi-va oare acest Apus capabil să se răscumpere înainte ca vâlul negru să-i întunece viitorul și trufia?!...

FAUST BRĂDESCU

De vorbă cu scriitorul catalan Pere Gimferrer

O NOUĂ DIMENSIUNE ESTETICĂ

1. *Recent, la sărbătoarea cărții din Palma de Mallorca, am avut prilejul să apreciez tendințele și întinderea impresionantă a culturii spaniole. Între alți autori care atrag atenția asupra unor creații pline de semnificații filosofice și, în același timp, de mister, am văzut într-o ediție științifică alcătuită de dv. (traducere, note) opera lui Ramón Llull (1). Cum ați ajuns să studiați acest autor și ce relații putem stabili între el și cultura europeană a timpului?*

- Llull este cel mai mare scriitor catalan din toate timpurile, cel mai mare scriitor al Spaniei din secolul al XII-lea și una din figurile esențiale ale evului mediu din Europa. Traducându-l pe Llull înseamnă a pătrunde în însuși centrul culturii universale a evului mediu. În opera sa își dau confluența cele mai diverse curente culturale, nu numai europene, ci și islamice. Este un mare artist, mai mult încă: o lume unică de idei, de cuvinte...

2. *Am prezentat în revista Cronica volumul dv de eseuri, intitulat Dietario, care reunește reflecții subtile asupra culturii și scrisului, ca expresie superioară a civilizației. Segundo dietario, apărut anul acesta, pare să încheie o perioadă literară, după cum ați afirmat. S-ar înțelege că nu veți mai practica această specie?*

- *El Dietario* a fost început în 1979 și s-a încheiat în 1982. S-ar putea să-l reiau într-o bună zi, dar acum formula nu mai figurează în planul meu din viitorul apropiat. Scriu ceva asemănător, dar formula din *Dietario* ține de un alt ciclu de creație. Acum încerc să fixez crâmpie din viața concretă, la fel cum am făcut-o în ziarul *El Pais*, la rubrica mea săptămânală, intitulată *Los raros*.

3. *Am impresia că nu doar Spania este împărțită în teritorii cu tendințe autonome, ci și spațiul ei literar. Dv scrieți în catalană, apoi traduceți în castellană. Ce senzație încercați vorbind două sau mai multe limbi în cuprinsul aceleiași culturi, care se adresează simultan la peste trei sute de mii de cititori de limbă spaniolă, răspândiți pe mai multe continente? Există limbi paralele, limbi înrudite, dialecte? Câte limbi literare are Spania? Aici, în Mallorca, se publică în mallorquină, copiii învață după manuale limba arhipelagului.*

- Referindu-mă la limbile romanice, în Spania există trei cu o tradiție literară largă, cunoscute încă din evul mediu: castellana, gallega și catalana (cu variante vorbite în Valencia și Mallorca). Tradiția literară catalană (în Catalonia, Valencia sau Baleares) este autonomă. Catalana sau gallega fac parte din același trunchi medieval și au avut strânse legături de-a lungul istoriei. Scriitori de limbă catalană au influențat literatura castellană. Astfel, Ausuas March (2) l-a influențat pe Boscán y Almogáver(3), pe Garcilaso (4), Montemayor (5), sau Villamediana (6). *Tirant lo Blanch* de Joanot Martorell (7) l-a influențat pe Cervantes, în timp ce, de exemplu, poesia castellană din epoca barocă a influențat în mod efectiv catalana secolului al XII-lea.

4. Am citit cu mult interes romanul Fortuny, despre care se afirmă că reprezintă «una nueva y brillantissima dimensión estética de la novela en lengua catalana, un insolito relato que compone una tenue y sugestiva historia de arte y de recuerdos intimos». Mi-a plăcut felul în care analizați imaginile picturale, prefăcându-le în secvențe de roman printr-o mișcare insesizabilă de la ficțiune la realitate. Mariano Fortuny y Madrazo (8), pictor, fotograf, scenograf, decorator și desenator de modă este personajul care revine ca un leitmotiv. Palatele Venetiei sunt populate cu celebre personaje ale artelor contemporane: D'Annunzio, Proust, Max Reinhardt, Caruso, Chaplin, Orson Welles, Dolores del Rio, Griffith etc. Recenta dv alegere în Academia Regală consacră un poet, un prozator sau un om de știință, a cărui vocație este studiul culturii medievale și moderne?

- Fără îndoială, academicienii au luat în considerație diferite aspecte ale personalității mele. Au apreciat, în primul rând, opera de creație literară, dar totodată au ținut seama și de alte domenii de activitate.

Palma de Mallorca, iulie, 1985.

TRAIAN FILIP

NOTE

1. *Llull, Ramón*, filosof și teolog, n. Mallorca, 1235. A făcut parte din curtea regelui din Mallorca, apoi s-a dedicat apostolatului ca franciscan. S-a aventurat de mai multe ori în Africa, suferind închisoare și murind ca martir la Burgia, în anul 1315. Poate fi considerat precursorul raționalismului modern. A scris opere filosofice și mistice: *Libre de contemplación*, *Blanquerna*, *Libre felix de les maravelles del món*, *Declaratio Raymundi*, *Arbre de Filosofia de Amor*, *Dictat*. Cea mai importantă dintre creațiile sale este *Ars Magna* sau *Ars compendiosa inveniendi veritatem*. Cărtea a exercitat o mare influență asupra lui Giordano Bruno și Leibnitz.

2. *March, Ausias*, poet valencian, 1397?-1459, petrarchist în ale sale *Cantos de amor*.

3. *Boscán y Almogáver, Juan*, poet renascentist spaniol, n. în Barcelona (1492?-1542), a încetățenit în castellană endecasilabul italian. Prieten cu Garcilaso de la Vega. A tradus *El Cortesano* de Baltasar Castiglione.

4. *Garcilaso de Vega*, poet, n. Toledo (1501-1536). A luptat în trupele lui Carlos VI. Rănit la Frejus, moare la Nisa. Scrie sonete, elegii, elege de inspirație virgiliană, perfecte ca formă. Consi-

derat ca un clasic în Siglo de Oro. Îl imită pe Son Juan de la Cruz. Lope de Vega îl elogiază. Însuși Cervantes «lo ensalzo». În secolele XVIII-XIX intră în eclipsă, dar poeți din prima jumătate a secolului nostru (Albert, Salinas, Altolaguere, Muguel Hernandez) au făcut din el o mare figură a literelor spaniole.

5. *Montemayor, Jorge*, maestru al geniului pastoral. Cu *Los siete libros de Diana* (1559) a reputat mari succese în epoca sa.

6. *Villamediana, Juan de Tassis Peralta, conde de*, nobil spaniol care a trăit între 1582-1622. Poet inspirat, a scris epigrame, sonete, fabule: *De Faeton*, *Apolo y Dafne*, *Venus y Adonis*, *La gloria de Niquea*.

7. *Martorel, Joanot*, (1410-1468), originar din Valencia, dintr-o familie de cavaleri. Spirit belicos. Pe timpul lui Enrique VI se află în Anglia, unde realizează un luxos manuscris păstrat azi într-un muzeu britanic. Datele biografice ajută să explice sensul și intențiile romanului *Torant lo Blanch* sau *Tironte el blanco*.

8. *Fortuny y Madrazo, Mariano*, (1838-1874), pictor, aquarelist etc. spaniol academicist.

ISTORIA UNUI CÂNTEC: «DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE»

Marea Adunare de pe Câmpia Libertății de la Blaj din 3/15 mai 1848 a declanșat un val de entuziasm și speranțe pentru toți Români. La Brașov, întrunirile de la «Cașină», la care participau și revoluționarii refugiați moldoveni, erau făuritoare de avântate planuri de viitor. În această atmosferă fierbinte s-a născut poezia care îl va face celebru pe Andrei Mureșianu. Despre împrejurările în care a compus poezia amintește soția sa Suzana, relatările ei fiind consemnate de prof. Moroianu: «... prin a doua jumătate a lunii mai 1848 erau adunați la Brașov mai mulți fruntași ai Românilor din Principate, între care Bălcescu, unul sau amândoi frații Brătieni, Magheru, Cezar Boliac, Alecsandri, Gh. Sion, Bolintineanu, frații Golești și alții, dintre care unii se înapoiaseră de la Adunarea națională din Blaj, la care luaseră parte. La Brașov, acești fruntași din țara veche se întâlneau adeseori cu fruntașii locali ai Românilor, cum erau cei doi Mureșeni, Iacob și Andrei, cu Barițiu, cu protopopul Popazu și cu Dr. Vasici... De la o asemenea întrunire s-a întors odată pe la finea lui mai bărbatul ei, târziu după miezul nopții, fiind foarte agitat. El nu s-a culcat, ci s-a așezat la masa de scris și a scris până târziu, după ce s-a făcut ziuă, mai sculându-se din când în când de la masă și plimbându-se prin odaie, citind din ceea ce scrisese. Erau strofele din *Deșteaptă-te, Române!*»

Să urmărim în continuare pașii poetului după scrierea poeziei. Primul drum îl face la prietenul său Bariț, care relatează: «După munca zilei ieșeam amândoi aproape regulat pe la 5 ore la aer curat. Astădată Andrei venise la mine înainte de amiază ca să ieșim spre pădure, că are să-mi mai citească ceva. Era *Deșteaptă-te, Române*. Oare cenzura ce va zice? Vom încerca într-un noroc. Cenzorul cel mai sever va pleca de acasă. Numai câteva zile să mai așteptăm. Până atunci doară îi voi afla și o arie». Și, în adevăr, au reușit să facă să treacă de cenzură poezia care a apărut în nr. 25 al «Foi pentru minte, inimă și literatură» din 25 iunie/7 iulie 1848. Până atunci poetul, așa cum i-a spus lui Bariț, a căutat «să-i afle o arie».

Cum relatează un alt martor, Gh. Ucenescu, ucenicul lui Anton Pann, într-o însemnare memorială făcută în volumul manuscris intitulat *Carte de cânturi cu note...*, scris la 1852 (Biblioteca Academiei, nr. 3497, p. 189), «Poetul Andrei Mureșianu, ca rudenie cu parohul Bonifatie Pitiș, venea vara des la grădinile parohului, pentru aer și pentru cireșe. Sosind furiosul an 1848, poetul căuta o melodie după care să compue pentru acest an un sonet care să se cânte între amicii ce era să se adune la grădina parohului nostru pentru o petrecere de seară - cu mâncări și beuturi în onoarea cireșelor». Contradicția între relatarea lui Bariț, în sensul că mai întâi a fost poezia și apoi s-a căutat «aria» și cele scrise de Ucenescu, în sensul că mai întâi se căuta melodia, este doar aparentă, fiind explicabil că poetul a căutat să țină secretă poezia sa, pentru a nu-i periclita apariția, și de aceea, căutând «aria» vorbea despre «sonete» în cinstea cireșelor. Dar, să-l urmărim mai departe pe Ucenescu: «Am cântat multe cântece de probă, iar sosind următorul cânt, *Din sânul maicii mele* și cântându-l, a rămas poetul pe lângă această melodie...». Se cuvine să înserăm aici un alt pasaj din relatările soției poetului: «...Andrei Mureșianu și-a luat băieți de Români de la gimnaziul catolic din localitate și băieți de la școala primară a neguțătorilor români și s-a dus cu ei pe Tâmpa, cântând *Deșteaptă-te, Române*, după o melodie veche târăgănată, care i s-a potrivit. Când s-a coborât de pe Tâmpa, băieții îl cântau de minune. E bine deci să se știe că melodia lui *Deșteaptă-te, Române* tot poetul Mureșianu i-a dat-o, cum povestesc mai sus, și acest imn mai întâi a fost cântat și mai pe urmă a fost publicat».

Se deduce deci că, preluând melodia cântecului *Din sânul maicii mele*, în momentul în care publicarea poeziei sale fusese asigurată, cu ajutorul tinerilor elevi a verificat posibilitatea execuției ei, și tot cu acest prilej a modificat în bună măsură linia ei melodică. Să-l ascultăm în continuare pe Ucenescu: «În duminica hotărâtă, iată că vine poetul împreună cu patru domni români și, șezând cu toții pe iarbă verde și cu cireșe înaintea, îmi dă domnul Andrei Mureșianu poezia făcută: *Deșteaptă-te, Române*, îl probai puțin rânduri și, văzând că în tot melosul este de minune portrăvit, l-am cântat cu vocea mea tânără și puternică până la fine. Mai repezindu-l odată, toți domni învâțând melodia din auz, cântau împreună, mulțumind și urând multă viață și sănătate marelui poet».

Cele relatate de Ucenescu însuși îi circumscriu foarte limpede rolul pe care l-a avut la alegerea melodiei și la una dintre primele ei interpretări, totul făcându-se conform dorinței și alegerii poetului, care avea temeinice studii muzicale făcute la școlile Blajului.

Bariți concluzionează în termeni specifici timpului: «Aria inventată tot de autor coresponde foarte bine textului, ea respira durerile din trecut, dădea și expresiune la suferințele actuale».

Considerarea în unele lucrări și în partituri apărute recent a lui Anton Pann ca autor al melodiei imnului ne obligă să avem în vedere și această ipoteză. Faptul că Anton Pann a cules și publicat - în anul 1850 - melodia *Din sânul maicii mele*, care reprezintă punctul de plecare a melodiei imnului, nu-l îndrituiește la semnătura de autor. El nici măcar nu a avut cunoștința de împrejurările în care s-a născut imnul și nu a contribuit cu nimic la adaptarea creatoare a acestei melodii, fapt care s-a datorat lui Andrei Mureșianu.

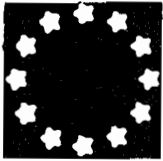
Împrejurarea că el a executat la Râmnicul Vâlcea un imn patriotic, considerat de către unii a fi fost *Deșteaptă-te, Române*, dat fiind că aceasta s-a produs la câteva săptămâni după apariția imnului la Brașov, nu poate avea altă interpretare decât aceea că imnul - dacă despre el a fost vorba - ajunsese deja și la Râmnicu-Vâlcea, ceea ce este foarte probabil, în raport cu extrem de rapidă lui răspândire. În fine, mai trebuie să remarcăm că Anton Pann, care a trăit până în anul 1854, niciodată nu a considerat că este cazul să facă vreo mențiune asupra legăturii dintre melodia imnului *Deșteaptă-te, Române* și melodia *Din sânul maicii mele*, pe care a publicat-o, cum am mai spus, în anul 1850.

O altă mărturie, oarecum tot contemporană, vine să încheie relatările despre geneza glorioșului imn, ca un acord final.

În anul 1863, Adunarea generală a Astei a avut loc la Brașov. În cadrul manifestărilor programate a avut loc și un concert al violonistei Elza Circa, în cadrul căruia a fost programată și o apariție deosebită: micul Iacob Mureșianu a interpretat la pian «imnul național și familial *Deșteaptă-te, Române* de Andrei Mureșianu». Putem presupune că în sală se afla poetul, care trăia ultimul său an de viață.

Mai târziu, compozitorul Iacob Mureșianu, răspunzând în revista sa muzicală «Muza Română» (Nr. 10/1894), la o întrebare pusă din partea redacției Astra din Iași, a dat următorul răspuns: «Autorul poeziei, cât și al melodiei imnului *Deșteaptă-te, Române* este Andrei Mureșianu. Armonizată însă a fost de un muzic boem la dorința autorului și s-a publicat într-un caet intitulat «Flori române», împreună cu alte jocuri naționale, pe la 1860. Melodia originală se vede în «Muza Română», nr. 2/1898, la începutul putpuriului românesc».

Dar, problema acestei melodii originale, net superioară celor care - regretabil - se cântă și astăzi, constituie un cu totul alt aspect. În cele de mai sus am vrut să amintim doar mărturiile care îl atestă pe Andrei Mureșianu ca autor și al melodiei glorioșului imn.

GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI de Onisifor Ghibu

CÂTEVA PRECIZĂRI
ÎN LEGĂTURĂ CU ÎNSEMNĂRILE LUI ONISIFOR GHIBU
PUBLICATE ÎN REVISTA NOASTRĂ SUB TITLUL
«GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI»

1. Textele publicate de noi sub titlul de mai sus reprezintă o selecție din lucrările autorului pe această temă, notate sporadic, strânse de acesta într-un volum destinat să apară ca anexă la memoriile sale privitoare la activitatea din Basarabia anilor 1917-1918. (Câteva fragmente din aceste memorii - «Pe baricadele vieții. IV. În Basarabia revoluționară - 1917-1918» au fost publicate în numerele 115, 117 și 118 ale revistei noastre. Din cauza volumului prea mare, ele nu pot fi incluse într-un «serial» al unui periodic). Titlul provizoriu dat de autor acestor însemnări este «FRĂNTURI» BASARABENE.

2. După cum s-a putut vedea din paginile publicate până acum în revista noastră, însemnările, deși axate pe aceeași temă, sunt totuși variate, nu numai ca dimensiuni, ci și sub aspectul cuprinsului: unele exprimă opinii cu caracter general, altele au caracter memorialistic, iar altele mai strict documentar. Printre ele, unele cuprind aprecieri de natură subiectivă, privind activitatea și rolul jucat de autor în timpul revoluției basarabene, altele au accente critice ori polemice la adresa unor interpretări ale istoricilor ori ale unor personalități ale timpului, aprecieri și accente care ar putea surprinde uneori pe cititorul care nu-i cunoaște activitatea. Dacă ar fi fost citite după parcurgerea în prealabil a «Memoriilor», ele nu ar mai fi surprins, ci ar fi fost interpretate cu înțelegere (așa cum a dorit de fapt autorul lor) drept completări utile la textele de bază.

3. Cu toate că din cauza publicării acestor însemnări înaintea apariției Memoriilor s-ar putea ca unii cititori să nu înțeleagă ori să nu dea interpretare justă unora din ele, redacția revistei noastre - punând în balanță pe de o parte acest risc, iar pe de altă parte valoarea lor obiectivă - a hotărât să le publice cu prioritate, chiar dacă efectul lor, până la apariția Memoriilor, n-ar fi decât parțial. Cuprinzând un foarte prețios capital de idei și de informații provenite din cea mai autorizată sursă, a căror onestitate și autenticitate nu poate fi pusă la îndoială de nici un istoric de bună credință, am socotit că prin publicarea lor cu anticipație facem un serviciu cauzei Basarabiei Românești. Toate eventualele neclarități se vor elucida după apariția Memoriilor.

4. În însemnările publicate până acum, numerotate după dactilograma originală, în numerotarea lor au intervenit câteva intercalări, care au fost marcate prin adăugarea, la pozițiile 31 și 54 a unor însemnări cu liberele b, c etc. (cea cu care începe pagina 13 din nr.

139 al revistei a rămas din greșeală nenumărată, cu nr. 46). Pentru a evita unele confuzii în cazul citării lor, socotim potrivit să procedăm la renumerotarea însemnărilor din primele patru capitole, dând fiecăreia un număr, deci fără a, b, c etc.

În consecință însemnarea nr. 74, pe care o publicăm în prezentul număr, urmează imediat după însemnarea nr. 66, publicată în nr. 143 din luna mai 1984 și care va trebui să poarte numărul (nou) 73.

(Continuare din nr. 143 - Mai 1984)

74. Din memoriul înaintat, în 1966, secretarului general al P.C.R., N. Ceaușescu, de către fostul ministru (la 1944-1945) Gheorghe Popp:

«Bineînțeles, soluționarea acestei sarcini, complexe dar nu imposibile (schimbul de populație minoritară obligatorie între România și U.R.S.S), va cere să fie studiată în toate amănuntele și încă de acum și pregătită fără zăbavă și fără zgomot. Pentru studiul acestei probleme și a celorlalte privind cele două provincii, se recomandă și consultarea următoarelor persoane: a dlui Pantelimon Halippa, reprezentantul cel mai autorizat al Basarabiei Românești, martir și simbol, viu al acestei cauze mari, a dlui Nichita Smochină, adevărat apostol al cauzei Românilor de peste Nistru, din care dânsul și-a făcut o misiune de viață; a dlui profesor dr. Onisifor Ghibu de la Universitatea din Cluj, care, călăuzit de un sentiment național unic, cu o superioară conștiință a marilor interese ale neamului, a adus, din inițiativă personală, o contribuție importantă la acțiunea de revenire a Basarabiei la Țara-Mamă în anii 1917-1918 și 1926-1927, și a dlui profesor T. Sauciuc-Săveanu de la Universitatea din Cernăuți, cunoscător al problemei bucovinene... (p. 10-11).

II. ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA REVOLUȚIEI BASARABENE

75. Marea revoluție din Basarabia s-a deosebit esențial de cea de la 1905-1906. Cu totul altă concepție.

76. Reînvierea Basarabiei n-a fost un produs al revoluției rusești, ea a fost o restaurație istorică necesară, o înviere din morți, o operă de mare credință și de mare iubire și de jertfă totală. Nu diplomația rusească a creat-o, nu armata roșie a plămădit-o, ci poporul român întreg a chemat-o la viață. Nu s-au cheltuit averi cu «propaganda», nu s-au făcut prădăciuni și omoruri, decât în clipa în care influența anarhică rusească a spart, pe alocurea, zidul credinței românești și creștinești.

77. Concepția mea în legătură cu revoluția moldovenească era:

1. Izolarea politică totală a Moldovenilor față de organizațiile politice rusești.
2. Cea mai eficace politică este cultura națională general-românească.
3. Orientarea noastră spre noi înșine, nu spre Ruși, care în cursul întregii noastre istorii ne-au fost dușmani de moarte.
4. Nu slavism, ci latinitate.
5. Ardealul - vatra părintească.
6. Soarele tuturor Românilor nu răsare la Bucureștiul care a dat un examen detestabil în răsboiul curent, ci la Alba Iulia.
7. Suntem Români, nu «Moldoveni», și latini, nu slavi.

8. Conducătorii noștri nu sunt Lvov, Kerenski, Miliukov, Engels, Lenin, Stalin, ci Ștefan Vodă etc. etc.

9. Lozinca principală: Deșteaptă-te Române!

Am mobilizat pe cooperatori, preoți, învățători, studenți, soldați și țărâtimea. Am băgat ceva fiori în boierimea înstrăinată.

Ioncu, Pelivan, Crihan, Murafa, Bogos - naționaliști, ceilalți, mai mult sau mai puțin confuzi. Inculeț, Erhan - ruși. (Aprecierile se referă, evident, la primele luni ale revoluției basarabene).

78. Îi ziceam «național» (Partidului Național Moldovenesc) pentru că el era mai revoluționar decât cel social-democrat sau socialist-revoluționar. Era un program maximalist. Cerea *restitutio in integrum* și cele mai avansate drepturi și revendicări.

Era mai revoluționar decât toate celelalte partide basarabene. De fapt era unicul partid basarabean, căci celelalte erau toate «regnicolare», conduse de Petrograd. Noi voiam să ne conducem singuri, nu în contra Petrogradului, dar nici nu voiam să ne mai ploconim.

Ce drept aveam eu în Basarabia? *Dreptul omului și al românului.*

Ce drepturi avea Stalin în China și Hrușciiov în Congo?

79. Convertirea revoluției rusești din 1917 - zisă de către unii «burgheză» - din revoluție socială rusească, respectiv din revoluție la aparență internațională rusească - de fapt revoluție națională rusească, cu de la sine înțelese revendicări și reforme sociale de un radicalism temperat - în revoluție național-socială «moldovenească», respectiv românească, în Basarabia. Acesta este punctul *saliens* al întregii probleme care s-a pus la Chișinău, încă în prima jumătate a lui martie 1917, dar nu de Basarabeni ci de un Ardelean, care a fost în prima fază, hotărâtoare, a evenimentelor, singurul *spiritus rector*, cu vederi clare, cu convingeri ferme, cu un curaj care n-a cunoscut nici-o teamă, nici dinspre Petrograd, nici dinspre Chiev, nici dinspre Iași, și care, în ciuda inerției basarabene, în ciuda lui O. Goga și a lui N. Iorga, I. I. Brătianu, Vintilă Brătianu, I. Inculeț, Șt. Ciobanu și alții mai mărunți, și-a trasat chiar din prima zi după sosirea sa de la Iași la Chișinău, la 12 martie 1917, linia sa hotărâtă, de la care nu l-a mai putut abate absolut nimeni și nimic.

80. *În Rusia revoluționară.* Canalizarea revoluției în Basarabia pe linie națională «moldovenească», respectiv românească, în locul celei la aparență internațională, în realitate imperialistă rusească. Orientarea principală cu accentul nu pe reforme pur și simplu «sociale», ci în conformitate strictă cu vechea lozincă social-democrată enunțată de Congresul social-democrat de la Londra din anul 1889, *dreptul popoarelor la autodeterminare*. Luptă firească pentru limba română în școală, biserică, administrație, justiție armată etc. Autonomie pentru Basarabia în cadrele Republicii Federative Rusești, apoi rând pe rând independența și Unirea cu România. «Școala moldovenească», «Cuvânt moldovenesc», «Ardealul», «România Nouă». Chișinăul - centrul politicii naționale a tuturor Românilor. 24 Ianuarie (1918). Sfatul Țării.

81. Exista un mesianism rusesc. Dar unul românesc? Cum era să-i întorci pe Moldoveni spre Români când aceștia n-aveau nimic, decât limba? Aici este marele lucru pe care l-a făcut Ardealul și pe care niciodată nu l-ar fi putut face Regatul.

82. Dar nu numai Românii din Regat nu s-au interesat de cei din Basarabia, «nici pătura cultă românească de acolo nu s-a interesat de ei, căci acolo n-au existat niciodată manifestații naționale și culturale românești. Au existat numai mișcări sociale, influențate de mișcărilor sociale din Rusia. Domnii Stere, Z. Arbore, C. D. Gherea și alții n-au suferit pentru și în numele românismului; ei au suferit pentru idealul preconizat de socialismul rusesc» (V. Al. P., p. 103).

83. În lecțiile mele de Istoria literaturii române, ținute învățătorilor moldoveni la cursurile de inițiere în cultura românească, în vara anului 1917 și 1918, la Chișinău, am căutat mereu să accentuez, mai presus de valoarea estetică a acelei literaturi, importanța ei etică, națională și socială. Ca dovadă aduc aici felul în care l-am prezentat pe N. Bălcescu, despre care, printre altele, ziceam: «Bălcescu studiază *pentru prima dată starea socială a țărănimii române*, de la începutul istoriei sale și până în prezent. Bălcescu, *ca democrat, cere drepturi pentru țărani, care au fost totdeauna temelia țărilor și neamurilor* (Sublinierile au fost făcute ulterior de autor). (Vezi gazeta *România Nouă*, 1918, nr. 96, din 18.VI.1918, p. 2 - *Din Istoria literaturii române. Nicolae Bălcescu*).

Cursurile de limba și literatura română, istoria Românilor și muzică au fost cursuri de suflet românesc, de ideal românesc.

Nu ne răzimam pe revoluția rusească, ci înfăptuiam în cele mai minunate condiții postulatele sacre ale revoluției lui Horea, Vladimirescu, Iancu, Bălcescu.

84. La 1917-1918. «*Ardealul*» și «*România Nouă*».

S-au publicat articole scrise de:

	In Ardealul	În România Nouă	Laolaltă
1. Ardeleni	59	501	560
2. Bucovineni	4	63	67
3. Basarabeni	8	202	210
4. Transnistrieni	2	2	4
5. Români din Serbia	-	26	26
6. Români din Macedonia	-	11	11
7. Români din România	1	149	150
Total			1.028

Primul articol bucovinean s-a publicat la 26.XI.1917

Primul articol basarabean s-a publicat la 25.XII.1917.

Primul articol regățean (proclamația Prezan și Broșteanu) s-a publicat la 18.I.1918.

Primul articol macedonean s-a publicat la 24.I.1918.

Primul articol timocean s-a publicat la 1.II.1918.

(Șt. Ciobanu, 5, VII. 1918).

Printre cele 149 din Regat, multe sunt poezii de deomnișoara Viorica Butunoiu și dări de seamă despre Societatea istorică-literară, de G. Munteanu-Râmnic (aproximativ 50). Dealtfel, Munteanu-Râmnic și G. Munteanu Murgoci, cei mai însuflețiți, sunt de origine ardeleni.

85. «Am propus Ministerului de Interne să înființăm la Odesa o gazetă cu tipografie proprie. În scurtă vreme s-a trimis de la Galați o tipografie cu lucrătorii și materialul tipografic necesar. În același timp au sosit de la Iași ziariștii Emil Nicolau și Pauker, fostul proprietar al ziarului *Argus*. Gazeta noastră se numea *Vestitorul*. Fondurile erau procurate de guvern și tot eu dădeam și directivele». (P. Georgescu, p. 42).

86. 26. II. 1962. Trebuie să se știe că Basarabia s-a trezit la viață nouă nu prin lozincile revoluției rusești, ci prin crezul roman al lui Lazăr și al ucenicilor lui.

A fost o epocă de o frumusețe unică și ea poate să se resimtă și azi sau mâine!

Sămânța aruncată acolo a dat roade minunate și poate că va mai da!

Să se știe de toată lumea că în cursul celor doi ani dintâi ai revoluției, nici-un Moldovean n-a amintit în Basarabia de Marx, Engels, Lenin.

87. Privind *copernichian* întreaga istorie a Basarabiei de la 1917 încoace, nu prin prisma revoluției rusești, care a fost doar un prilej de luminare a problemei, ci prin prisma procesului firesc de evoluție istorică a poporului român, luat în totalitatea sa. Nu conștiința «revoluționară» a «Moldovenilor» a deslănțuit evenimentele care au dus la realizarea Unirii, ci marele și irezistibilul proces natural în vederea realizării unirii tuturor Românilor. Chiar primul pas în vederea deșteptării din somnul aproape mortal al Moldovenilor, la 13 martie, a izbucnit din acea conștiință adâncă, letentă până aci. S-a cântat, pe ici pe colo, și Marseil-lesa, dar permanent s-a cântat - la Chiev, la Chișinău, la Odesa etc. - *Deșteaptă-te Române*. Trebuie făcută o cronologie cât mai exactă a acestuia. Și a *Doinei* lui Eminescu, cu A. Oțetea. În tot timpul nu s-a vorbit mai deloc despre Petrograd și Moscova, ci despre Alba-Iulia. Vezi și Murafa la 6 iunie 1917.

88. Revoluția moldovenească din 1917-1918 n-a fost revoluție rusească, ci românească. Nicăieri nu este amintit nici Lwov, nici Kerenski, nici Lenin, nici Stalin etc.

Numai *Deșteaptă-te Române*, pretutindeni.

La Chiev, studenții moldoveni au luptat umăr la umăr cu Românii din Ardeal, nu cu Rușii revoluționari. Studenții de la Chiev, veniți la Chișinău, de Paști, purtau tricoulul, nu culoarea roșie.

89. 8. V. 1966. În legătură cu înființarea Partidului Național Moldovenesc eu am fost de convingerea că din el trebuie să facă parte și acei extrem de puțini boieri moldoveni, care s-au dovedit în întreaga lor viață adevărați democrați, frați și părinți buni ai poporului, printre care la locul prim puneam pe minunatul Vasile Stroescu, despre care, cu o anumită ocazie, scriam că este cel mai autentic creștin pe care l-am întâlnit vreodată.

Cuvintele cu care ne-am întâmpinat la Odesa, în ziua de 19 martie 1917 și scrisoarea lui din 25 martie. Fără ajutorul lui Stroescu nu s-ar fi putut consolida P.N.M. El a sprijinit nu numai *Cuvânt Moldovenesc*, ci și *Ardealul*. Figura lui unică trebuie pusă în lumină deplină. Cuvântarea lui din parlamentul României Mari, nepublicată în Monitorul Oficial.

V. Stroescu a fost un veritabil revoluționar. Asta trebuie să se arate în mod categoric.

90. Un fapt nu numai caracteristic, ci și extrem de important este acela că revoluția din Basarabia anilor 1917-1918 n-a mers pe linia celei de la Petrograd, care, precum se știe, a provocat în Rusia imense dezastre - pustiiri, morți, distrugerii de averi și de comori de artă și de economie, și, pe deasupra, și sălbăticiiri de moravuri, vandalisme și barbarie -, ci a mers pe linia de mare noblețe. Duhul care a animat revoluția basarabeană a fost acela care nu se desprindea din teorii ale unor ideologi, mai mult sau mai puțin demagogi, ci din spirite mari, ca acelea întrupate pe de o parte de Iisus, pe de alta în Petru Maior, Samuil Clain, Gheorghe Șincai, G. Lazăr, S. Bărnuțiu, N. Bălcescu, I. Creangă, M. Kogălniceanu, B. P. Hasdeu, V. Stroescu, G. Coșbuc, O. Goga, G. Enescu, M. Sadoveanu, G. Murgoci ș.a.

91. Revoluția rusească a fost - după rețeta lui Ralea - *stomacul*. Noi am pus în loc *min-tea*, inima, sufletul, care, just îndrumate, împacă și toate nevoile de ordin material într-o atmosferă de dreptate dumnezească.

Revoluția noastră n-a vărsat nici un strop de sânge, n-a costat nici un ban, n-a înălțat pe nimeni la ranguri, onoruri și venituri. A fost o revoluție a lui Ionescu dela Brad și Bălcescu. Popa Șapcă. (Că a putut să fie și câte un exces, pe ici pe colo, se poate. Căci nu există pădure fără uscături).

Revoluția noastră a fost ca cea de la Avrig și de la Săliște din secolul XVIII, - care n-au fost descrise de nimeni cum ar fi trebuit. (Postum s-a publicat în «Transilvania», Sibiu, nr. 9, 1973, pp. 42-44, studiul lui O. Ghibu, *Un preludiv al revoluțiilor mari europene: Răscoala țaranilor români din Avrig, din anul 1751, și rolul lui Gh. Lazăr în faza din urmă a acestuia*). Noi am dat mari jertfe: Murafa, Hodoroșea, Baltagă.

Deosebire între revoluția românească și rusească. Exemplu: *Cătărău*, din școala rusească, Inculeț.

În însemnările mele din cele trei lăzi (referire la arhiva confiscată în 1949) se găsesc documente extraordinare despre mentalitatea specifică moldovenească revoluționară. Nimeni n-a vrut pământ cu hapca. Revoluție ca a lui Ionescu.

92. Revoluția din Basarabia n-a fost o revoluție în sensul clasic al cuvântului. Ea a fost mai mult, mai cuminte și mai drept decât aceasta; ea a fost un act de restaurație, o trezire dintr-o lungă letargie.

93. Axa: Nu așteptăm nimic de la Petrograd și nu acceptăm nimic din ceea ce ne oferă el; vrem să ne facem înșine ceea ce ne trebuiește.

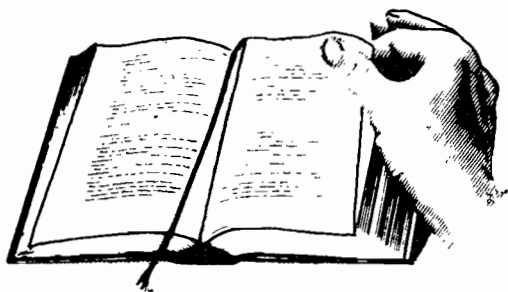
Moldovenii aveau un dispreț pronunțat pentru Ruși; numai Țarul și Împărăția erau «ceva».

94. Eu am văzut cu ochii mei revoluția rusească. Am trăit-o. Moldovenii au fost, în general, foarte la locul lor. Țăranii, numai după exemplul Rușilor vagabonzi, s-au dedat, ici-colo, la devastări. Notițele mele...

95. Basarabia n-a fost cucerită mai întâi nici de armata română, nici de funcționarii români, ci de *cărturarii români*. Dacă procesul ar fi fost invers, rezultatul ar fi fost cu totul problematic.

Cei dintâi ostași români în Basarabia: Ardelenii. Cel dintâi general român acolo (Aluzie evidentă la O. Ghibu).

Va urma

ISTORIA SUEDEI într-o sinteză românească

Reputatul profesor Dr. Ion Hurdubețiu a publicat recent o masivă lucrare de sinteză, intitulată *Istoria Suediei* (Editura Științifică și enciclopedică, București 1985).

Dedicată omagial marelui românist și romanist Alf Lombard, unul dintre cei mai autorizați cunoscători ai limbii, istoriei și civilizației române, ea reprezintă rezultatul unor îndelungate și minuțioase cercetări, desfășurate de autor în diferite biblioteci și institute de specialitate din mai multe țări.

Prestigiul autorului, importante sale contribuții de istorie românească și universală, publicate în reviste, asigură noii sinteze demnitatea și rigoarea unei lucrări științifice de referință.

Faptul că dr. Ion Hurdubețiu prezintă în perspectiva unei minuțioase analize întreaga istorie suedeză, din preistorie până azi, insistând cu egală atenție asupra aspectelor economice, sociale, politice, culturale și diplomatice, conferă sintezei sale calitățile

unei lucrări echilibrate, adecvat proporționate, în care caracteristicile specifice ale vieții etnice și ale instituțiilor evocate sunt reliefate pregnant.

Istoria Suediei se structurează în douăzeci de cuprinzătoare capitole, de la comuna primitivă până la epoca de după cel de al doilea război mondial... Pe măsură ce ne apropiem de epoca noastră, datele, analizele și interpretările oferite de autor devin tot mai captivante. Poziția specială a Suediei, care a reușit ca din 1814, printr-o politică de echilibru consecventă, să nu mai fie antrenată în nici un război, este un motiv de glorie și merită un interes special. Atitudinea Suediei ca stat neutru promotor al unei politici de pace, care a câștigat o adeziune și un respect unanim, ca țară cu un înalt standard al dezvoltării economico-sociale și spirituale merită de asemenea același profund interes.

Ultimul capitol, conceput ca o scurtă privire a istoriei raporturilor româno-suedeze, se lecturează cu un interes aparte. El arată vechimea acestor raporturi, intensificarea lor constantă, pe măsură ce anii au trecut, contribuția esențială pe care comerțul, schimburile culturale, colaborarea politică și relațiile diplomatice au avut-o în realizarea lor. Sunt amintite aici referințele marelui umanist Nicolaus Olahus la abilitatea marinărească a Scandinavilor, referințele lui Grigore Ureche în *Letopisețul Țării Moldovei* la oștenii «șvezi» pe care Despot Vodă, domnitor protestant, i-a folosit alături de alți lefegii ca să ocupe tronul Moldovei, de înțelegerile pe care Gheorghe Ștefan, voievodul Moldovei, le-a avut cu Gheorghe Rakoczi al II-lea al Transilvaniei într-un sistem

de alianțe europene în care puterile protestante luptau împotriva Imperiului habsburgic. În pribegia sa, după pierderea tronului, principele Gheorghe Ștefan, care s-a bucurat de stima și protecția regilor Carol al X-lea Gustav și Carol al XI-lea, a locuit în 1666 la Stockholm și apoi s-a stabilit în orașul baltic Stettin, unde a rămas până la moartea întâmplată în anul 1668...

În secolul trecut, încă înainte de Unirea Principatelor la 1859, Suedia a stabilit legături cu poporul român prin înființarea unor consulate la București, Galați și Brăila, corespunzând consulatelor române din Stockholm, Göteborg și Malmö. Fapt semnificativ, regele Oscar al II-lea al Suediei și Norvegiei a fost printre primii conducători de state care au recunoscut independența României proclamată în 1877. Ulterior, în aprilie 1885, regele Oscar al II-lea a întreprins cea dintâi vizită a unui șef de stat străin în România independentă.

În cursul secolului al XX-lea, raporturile româno-suedeze se intensifică pe cele mai diverse planuri. La 1 noiembrie 1916, s-a creat Legația română la Stockholm, iar în 1921, după Unirea cea mare, s-a înființat și Legația suedeză la București. În 1964, cele două legații au fost ridicate la rangul de ambasadă...

Între numeroasele și variatele lucrări pe care știința românească le dedică în mod consecvent diverselor popoare, culturi și civilizații străine, *Istoria Suediei* realizată de Dr. Ion Hurdubețiu este, neîndoiește, printre cele mai solide.

M. DIACONESCU

M O I S E I UN STINDARD MORAL

Cine n-a suferit nu este Ființă, este cel mult un ins! afirmă un gânditor. Noi, Românii, am suferit neomenesc de mult de-a lungul istoriei. Ființa românească este avuția noastră cea mai de preț. Aici e continuitatea, sinele inconfundabil, setea de adevăr, credința de vatră și neam, datina și dorul, spiritul de sacrificiu, condiția eroică. Vocabula *Moisei* concentrează în sine toate aceste trăsături definitorii ale suferinței și neîngenuchierii, ale Ființei naționale. A vorbi în luna august despre acest Oradour sau Lidice al Românilor este o necesitate. Este ceea ce au intuit istoricii Gheorghe I. Bodea și Vasile T. Suciuc când au purces la reconstituirea faptică, pe bază de mărturii și documente, a tragediei din satul maramureșean, în cartea *Moisei*, apărută în 1984 în «Biblioteca de istorie» a revistei *Vatra* de la Târgu Mureș.

Scriitorul acestor rânduri este legat prin baștină, travaliu profesional și «chemarea sinelui» de evenimentele din *Moisei*, pe care le-a examinat printr-o cercetare îndelungată, la sursă și în toate implicațiile temporal-spațiale din ultimii patruzeci de ani. În virtutea acestei cunoașteri, afirm că *Moisei* nu este doar o carte-document, cum sugerează autorii prin reconstituirea de tip anchetă utilizată. Este un stindard moral al demnității și neîngenuchierii. Ce fac, în definitiv, autorii: lasă faptele să vorbească, împușcații din *Moisei* reliefându-se succesiv din spovedania fluvială a celor care depun mărturie privitor la crima săvârșită de hoardele fasciste ale lui Horthy. Și nu este o mărturie de tribunal. Și au cuvântul nu ca martori convocați în proces. Grozăvia se reîntrupează aidoma, secvență cu secvență, din ceea ce își aduc aminte minuțios soțiile, fiii, frații, rudele martirilor, din mărturia unicului

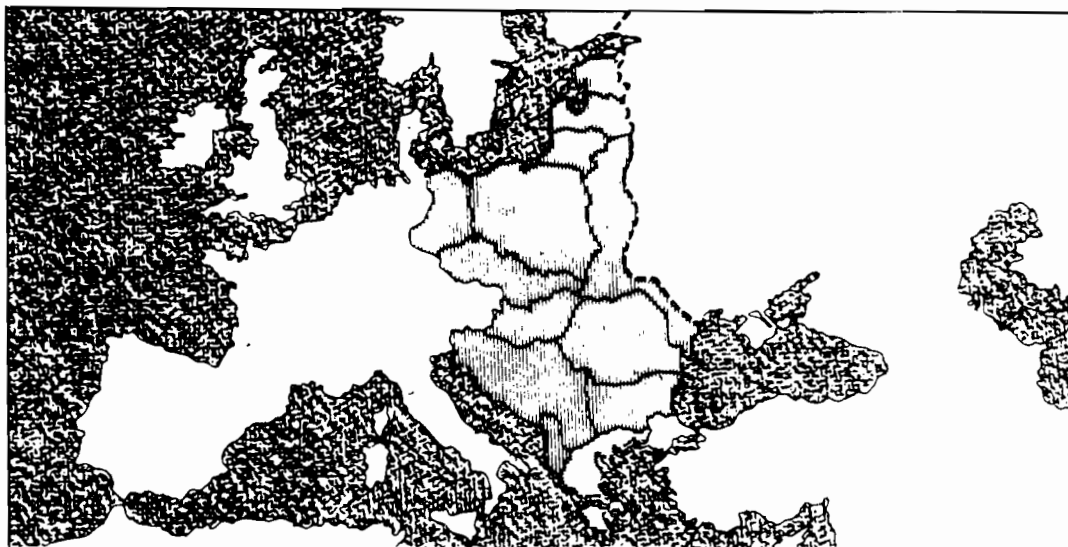
supraviețuitor al măcelului. Depoziția acestora reface nu numai filmul evenimential, reface omenia tragică a tipologiilor din odiseea *Moisei*.

Cei doi istorici realizează, așadar, o arheologie moral-caracterologică a crimei, dau dimensiunea umană a acestui abominabil fapt de istorie. De aceea zic: *Moisei* este o carte de învățătură, o carte avertisment.

Ce anume avem noi de învățat - după patruzeci de ani de evoluție și revoluție - din tragedia de la *Moisei*? Avem de învățat să denunțăm până la capăt aceste fărădelegi și să veghem prin unitate națională și lucidă viziune asupra autodevenirii românești, să sporim valorile prezentului, pentru o Românie egală cu sine însăși, având la temelie adevărul, demnitatea, roadele muncii și luptei tuturor fiilor ei, deopotrivă înstăpâniți în drepturi și îndatoriri.

Acestea au fost și motivele pentru care mai jos iscălitul a fost tentat să recepteze - de astă dată cu mijloacele proprii operei de ficțiune - tâlcurile majore ale evenimentului *Moisei* într-o carte care se petrece în actualitate: e vorba de romanul meu *Student la istorie* (volumul I), recent apărut în Editura Cartea Românească. Tema romanului este sugerată de însăși realitatea pe care o traversăm: memoria istorică devine factor de edificare de conștiință de sine, de demnitate românească. Sensul moral al cărții mele: spre a nu trăi în strâmbătate, datori suntem să rostim adevărul până la capăt, adevărul așa cum este el. Acest raționament prezidează, dealtminteri, ca motto, romanul: Dacă nu învățăm de la istorie, vom ajunge s-o retrăim.

POP SIMION

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii -

SUMARUL

I. Veverca, <i>Geoclima și Istoria</i>	1
Vasile Vetișanu, <i>Convorbiri neterminate (Dialog cu Prof. J. C. Drăgan)</i>	4
Faust Brădescu, <i>Trădarea Occidentului</i>	6
Traian Filip, <i>O nouă dimensiune estetică</i>	8
Mircea Gherman, <i>Istoria unui cântec - Deșteaptă-te Române</i>	10
Onisifor Ghibu, <i>Gânduri pe tema Basarabiei (Nr. 74 - 95)</i>	12
M. Diaconescu, <i>Istoria Suediei într-o sinteză românească</i>	17
Pop Simion, <i>Moisei - un stindard moral</i>	19